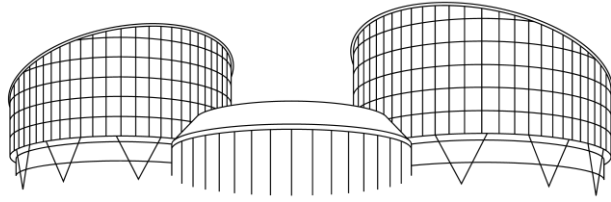

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava 2014. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud. Za sve dodatne informacije pročitajte ceo tekst obaveštenja o autorskom pravu na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2014. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe Cour européenne des droits de l'homme, 2014. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ČETVRTO ODELJENJE

SLUČAJ GUTSANOVI protiv BUGARSKE

(Predstavka br. 34529/10)

PRESUDA

STRAZBUR
[Izvod]

15. oktobar 2013.

PRESUDA JE PRAVOSNAŽNA

15/01/2014

*Ova presuda je postala pravosnažna u skladu sa članom 44 § 2 Konvencije.
Moguće su redaktorske izmene*

U slučaju Gutsanovi protiv Bugarske,

Evropski sud za ljudska prava (četvrto odeljenje), u veću sastavljenom od:

Ineta Ziemele, *predsednice*,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Ledi Bianku,

Zdravka Kalaydjieva,

Krzysztof Wojtyczek,

Faris Vehabović, *sudija*,

i Françoise Elens-Passos, *sekretarka odeljenja*,

Posle većanja na zatvorenoj sednici od 24. septembra 2013,

Izriče sledeću presudu, usvojenu tog dana :

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 34529/10) protiv Republike Bugarske, a čija su se četiri državljana, G. Borislav Gutsanov Gutsanov, Gđa Monika Vladimirova Gutsanova i Gđice S. i B. Gutsanove (« podnosioci predstavke »), obratila Sudu 21. maja 2010. na osnovu člana 34 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (« Konvencija »).

2. Podnosiocima predstavke su zastupali Gđa S. Bachvarova-Zhelyazkova, advokatica u Varni, i G. M. Ekimdzhiev, advokat u Plovdivu koji svoju delatnost obavlja u okviru advokatske kancelarije « Ekimdzhiev, Boncheva i Chernicherska ». Bugarsku vladu (« Vlada ») zastupao je njen agent, Gđa N. Nikolova, koju su zatim zamenili Gđa M. Kotseva i G. V. Obretenov, iz Ministarstva pravde.

3. Podnosioci predstavke su tvrdili posebno da im je intervencija snaga reda u njihovom prebivalištu, 31. marta 2010, u zoru, izazvala psihološku traumu koja se definiše kao ponižavajuće postupanje. (...)

4. 4. aprila 2011, predstavka je dostavljena Vladi. Kako to omogućava član 29 § 1 Konvencije, odlučeno je da će se veće izjasniti istovremeno i o prihvatljivosti i o meritumu slučaja.

ČINJENIČNO STANJE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

5. Podnosioci predstavke rođeni su 1967, 1972, 2002 i 2004 i stanuju u Varni. Prva dva podnosioca predstavke su supružnici. Treća i četvrta su maloletne kćeri tog para.

A. Opšti kontekst slučaja

6. Prvi podnosilac predstavke, G. Borislav Gutsanov, poslanik je u Narodnoj skupštini s liste Socijalističke partije, član centralnog izvršnog biroa Socijalističke partije i potpredsjednik oblasnog odbora te iste partije. U vreme događaja bio je predsjednik gradskog veća Varne izabran s liste svoje partije.

7. Od decembra 2009. do aprila 2010, bugarsko Ministarstvo unutrašnjih poslova izvršilo je na teritoriji zemlje v iše policijskih operacija s ciljem razbijanja različitih kriminalnih grupa. Tokom tih operacija, policija je izvršila hapšenje više lica, uključujući neke političare i političarke, što je bilo naširoko medijalizovano i izazvalo interesovanje široke javnosti. Od više političara, uključujući i predsjednika vlade i ministra unutrašnjih poslova, kao i od više javnih tužilaca i policijskih komesara mediji su redovno tražili da komentarišu ta hapšenja i krivična gonjenja koja su usledila.

8. Sudu je upućen čitav niz predavki nakon tih događaja (br. 26966/10, *Maslarova c. Bulgarie* ; br.30336/10, *Aleksey Petrov (II) c. Bulgarie* ; br. 37124/10, *Kostadinov c. Bulgarie* ; br. 44885/10, *Tsonev c. Bulgarie* ; br. 45773/10, *Petrov et Ivanova c. Bulgarie* ; br. 55388/10, *Stoyanov et autres c. Bulgarie*).

B. Intervencija policije u prebivalištu podnosilaca predstavke

9. 30. oktobra 2009, javno tužilaštvo grada de Sofije pokrenulo je krivično gonjenje protiv X zbog zloupotrebe vlasti činovnika i pronevere državnog novca čime je nanesena velika šteta gradskom saobraćajnom preduzeću u Varni. Predmetna dela počinjena su 2003. i 2007. 8 februara 2010, glavni tužilac izdao je nalog za prenos predmeta krivične istrage na oblasno tužilaštvo u Varni. Istragu je trebalo da vodi policija u Varni pod rukovodstvom i nadzorom oblasnog tužilaštva tog istog grada.

10. U okviru te krivične istrage, 31 marta 2010, oko 6 h 30, jedna ekipa policijskih agenata upala je u porodičnu kuću podnosilaca predstavke i pristupila hapšenju G. Gutsanova i pretresu kuće. Strane osporavaju činjenice u vezi s tom policijskom operacijom.

1. Verzija podnosioca predstavke

11. 31. mart 2010. u zoru, G. i Gđa Gutsanovi spavali su u svojoj sobi na drugom spratu njihove kuće u Varni. Njihove dve kćeri su spavale u svojim sobama na spratu niže. Porodična kuća je bila snabdevena videonadzorom, a jedan noćni čuvar, po imenu D.P., bio je na dužnosti na ulazu imanja.

12. Oko 6 h 30, D.P. je navodno primetio na ekranu uređaja za videonadzor dva ili tri policijska vozila koja su navodno tiho prošla, ugašenih farova, ispred baštenske kapije kuće i navodno se zaustavila malo dalje.

13. Nešto kasnije, grupa policajaca se navodno pojavila pred ulazom u imanje a agenti su navodno počeli da bučnu kucaju na kapiju i zahtevaju da ova bude odmah otvorena. D.P. je navodno sišao sa svog čuvarskog mesta i otvorio kapiju. On je tada navodno primetio dva policajca u civilu, četiri ili pet drugih uniformisanih agenata i grupu od četiri ili pet agenata s fantomkama specijalne jedinice komandosa Ministarstva unutrašnjih poslova. D.P. je tada navodno imobilizovan, policajci su mu stavili lisice i upitali da li su vlasnici kuće tu. On je navodno odgovorio potvrdno i skrenuo pažnju policajcima da su u kući i dva mlada deteta. Zatražili su od njega da otvori ulazna vrata kuće, ali je on navodno odgovorio da nema ključeve.

14. Grupa policajaca je navodno navalila na vrata kuće vičući « Policija ! Otvorit2 ! ». Neki agenti su navodno počeli da otvaraju vrata različitim obijačkim alatima (ovan, poluga, kozja noga). Prema svedočenju D.P., policajci su navodno uspeli da otvore vrata nakon pet do deset minuta i navodno su prodrli do stepeništa kuće.

15. G. i Gđa Gutsanovi tvrde da su ih iznenada probudili buka udaraca u vrata i povici. Oni su navodno pojurili na donji sprat i odveli devojčice u svoju spavaću sobu na drugom spratu kuće.

16. G. Gutsanov tvrdi da je zatim izašao iz sobe s namerom da vidi i shvati šta se zapravo događa. U tom trenutku je navodno čuo buku koju je pravilo više lica koja su se penjala stepenicama vičući «Pokažite se» i « Mi smo policajci». On se navodno odmah vratio u sobu na drugom spratu gde su se nalazile njegove kćeri i supruga. Malo zatim, naoružani policajci s fantomkama su navodno prodrli u spavaću sobu roditelja i uperili oružje s montiranim baterijskim lampama u G. Gutsanova, njegovu suprugu i njihove dve kćeri, vičući «Policija! Ne mrdajte!» G. Gutsanov je tada navodno priteran uza zid, a zatim odveden na donji sprat, bačen na kolena i s lisicama na rukama.

17. Prema izjavama G. i Gđe Gutsanovi, njihove dve kćeri, koje su se bile popele na krevet svojih roditelja, vikale su i plakale od straha. Policajci su navodno naredili Gđi Gutsanovoj da se pokrije jorganom preko glave, što je ona navodno i učinila.

18. Malo zatim, G. Gutsanovu je navodno dozvoljeno da se popne na drugi sprat i da se obuče.

19. U 7 h 30, vozač porodice i guvernanta dece su navodno stigli na lice mesta i odveli obe devojčice u školu. Posle škole, S. i B. su navodno ostale kod svoje tetke i tamo prenoćile.

20. U prilog svojoj verziji činjenica, podnosioci predstavke su prezentovali jednu rukom pisanu i nedatiranu izjavu G. Gutsanova, jednu izjavu koju je potpisala Gđa Gutsanova od 7. aprila 2010, jednu rukom napisanu izjavu datiranu 8. marta a koju je potpisao noćni čuvar D.P., kao i jednu rukom napisanu izjavu datiranu aprila 2010, s potpisom privatnog vozača porodice. Takođe su prezentovali bilten meteorološke službe u Varni kojim se potvrđuje da je tog dana sunce izašlo u 6h52 i da je zora trajala 31 minut. Takođe su priložili i kopiju intervjua koji je Gđa Gutsanova dala nedeljniku « Galeria » koji ga je objavio 8. aprila 2010.

21. Podnosioci predstavke su prikazali i video snimak televizijske emisije « Afera », emitovane 11. aprila 2010. na privatnom televizijskom kanalu « Skat ». U toj emisiji je upravo emitovan i intervju Gđe Gutsanove, kao i nekoliko video sekvenci snimljenih uređajima za videonadzor imanja podnosioca predstavke tog jutra 31. marta 2010. U prvoj sekvenci vidi se prolazak dva laka vozila i jednog policijskog kombija ispred imanja podnosioca predstavke. Na drugoj sekvenci uočava se policajac u uniformi kako lupa na metalna vrata kuće i kako se vrata otvaraju. Treća sekvenca prikazuje dva specijalna agenta, obučenih u crnu odeću i naoružanih automatski puškama s montiranim baterijskim lampama kako pregledaju jedan deo vrta, kao i jednog muškarca u civilnoj odeći koji se pojavljuje na vratima. Ovaj ulazi u unutrašnjost kuće, a za njim dva specijalna agenta kako jure prema kući ostavljajući iza sebe jednog policajca u uniformi i jednog muškarca u civilnoj odeći. Ova poslednja dvojica kao da podižu glavu prema gornjem delu kuće. Jedna druga sekvenca, snimljena reporterskom kamerom, pokazuje stanje u kome su se nalazila staklena vrata nakon što su ih policajci obili : stakla su netaknuta, a kvaka, brava i reza su otkinut.

2. Vladina verzija

22. 30. marta 2010, oblasni načelnik službe za borbu protiv organizovanog kriminala iz Varne i oblasno javno tužilaštvo iz istog grada navodno su odobrili plan intervencije u okviru krivičnog postupka protiv X u vezi s proneverom državnog novca koji je pripadao gradskom saobraćajnom preduzeću u Varni (videti gornji stav 9). Prema tom planu bilo je navodno predviđeno hapšenje pet lica osumnjičenih da su počinili predmetna dela, među njima i G. Gutsanov, i pretres u prebivalištu i u kancelarijama osumnjičenih. Intervencije su navodno bile predviđene za sutradan ujutro, odnosno za 31. mart 2010, i trebalo je da ih istovremeno obavi pet ekipa sastavljenih od specijalnih agenata, naoružanih i maskiranih.

23. Ekipa koja je trebalo da interveniše u prebivalištu podnosioca predstavke dobila je uputstva od svojih pretpostavljenih u 5 h 30, na sam

dan policijske operacije. Agenti su navodno bili upozoreni da G. Gutsanov zakonito poseduje pištolj marke Glock, model 17 C, i da to oružje čuva u kući.

24. U 6 h 30, 31. marta 2010, interventna ekipa, u kojoj su bili i agenti u civilu, dva uniformisana agenta i četiri specijalna agenta, obučena u crnu odeću i zaštitne prsluke s natpisom «policija», navodno je došla u prebivalište podnosioca predstavke. Agenti su navodno kucali na metalna vrata imanja. Ova je navodno otvorio muškarac koji se navodno predstavio kao čuvar imanja. On je navodno objasnio da nema ključeve ulaznih vrata kuće i da se u kući nalaze jedino G. Gutsanov, njegova supruga i njihovo dvoje dece. Tada su dva specijalna agenta navodno otišla s druge strane kuće da bi obezbedili eventualne druge izlaze a druga dva specijalna agenta su potrčala prema ulaznim vratima kuće i počela da lupaju na vrata vičući «Policija. Otvorite!» Uniformisani agenti su navodno ostali u vrtu ispred ulaznih vrata.

25. Nakon pet minuta, policajci su navodno primetili kroz panoramska stakla na kući siluetu nekog muškarca. Policajci su navodno povikali «Policija. Sidite! Otvorite vrata!» G. Gutsanov se navodno pokazao u dva navrata na jednom prozoru, ali navodno nije sišao. Specijalni agenti su navodno provalili ulazna vrata i prodrli u kuću. Jedan od agenata je navodno primetio G. Gutsanova na stepeništu i povikao u njegovom pravcu «Policija! Priđi polako! Pokaži ruke!». Podnosilac predstavke je navodno odbio da se povinuje i navodno je pojurio na gornji sprat. Agenti su ga navodno pratili vičući «Policija! Prekini!». Podnosilac predstavke je navodno prošao kroz jedna vrata na drugom spratu i, prilazeći joj, agenti su ga navodno videli kako je ušao u jednu spavaću sobu gde su se nalazile njegova supruga i njegove dve kćeri. U tom trenutku, podnosilac predstavke je navodno izašao iz te prostorije i navodno su mu stavljenе lisice. On je od agenata navodno zatražio dozvolu da se da se obuče i navodno ga je jedan od agenata s fantomkom odveo u tu istu sobu.

26. Ni u jednom trenutku operacije, policajci se navodno nisu obratili Gđi Gutsanovoj niti njenim dvema kćerima. Agent koji je ušao u spavaću sobu navodno nije nosio nikakvo vatreno oružje, već samo pištolj na električne impulse marke «Taser». Taj agent je navodno ostao u toj prostoriji onoliko vremena koliko je G. Gutsanovu bilo neophodno da nađe odeću i navodno su zajedno napustili prostoriju. Podnosilac predstavke je navodno bio predat drugim policijskim agentima a specijalni agenti su navodno odmah zatim napustili lice mesta.

27. U prilog svojoj verziji činjenica Vlada je prezentovala sledeće dokumente: plan akcije za predmetnu operaciju, izveštaj oblasne direkcije Ministarstva unutrašnjih poslova, tri izveštaja agenata ministarstva koji su učestvovali u operaciji, među njima i komandir ekipe za specijalne intervencije, zapisnik o pretresu koji je odobrio jedan sudija i dva naloga oblasnog javnog tužilaštva iz Varne od 7. aprila 2010. Vlada je prezentovala

i dve fotografije, objavljene u štampi, kuće podnosioca predstavke na kojima se vidi da je proćelje kuće bilo zastakljeno prema vrtu.

C. Psihološko stanje podnosioca predstavke nakon intervencije policije u njihovom prebivalištu

28. Gđa Gutsanova tvrdi da je njena mlađa kćeri, B., mucala, da je tokom jedne godine bila na tretmanu kod specijaliste logopeda i da je, nakon događaja od 31. marta 2010, ponovo počela da muca.

29. Prema izjavama učiteljice S., starije kćeri ovog para, ova je bila vidno pod stresom i neuobičajeno tiha tog 31. marta 2010. Sestra G.. Gutsanova, koja je prihvatila svoju bratanicu popodne tog istog dana, primetila je da je dete bilo anksiozno. Tog dana dete je povremeno govorilo o onome što se dogodilo u kući. Od tada, ona se navodno plaši policajaca svaki put kad h ugleda.

30. 12. aprila 2010, obe kćeri G. i Gđe Gutsanovi pregledao je psihijatar koji je ustanovio da sećanje na događaje od 31. marta 2010. izaziva kod oba deteta reakcije anksioznosti koje se manifestuju osećanjem teskobe kod starije kćeri i napadima plaća kod mlađe kćeri ovog para. Psihijatar nije ustanovio druge psihološke komplikacije kod ove dece.

31. Nakon događaja od 31. marta 2010, Gđa Gutsanova je u dva navrata imala konsultacije s psihijatrom. Źalila se, između ostalog, na nesanicu i na anksioznost pa su joj prepisani anksiolitici.

(...)

II. RELEVANTNO UNUTRAŠNJE PRAVO I PRAKSA

(...)

D. Odgovornost države za štetu

67. Članom 1, alineja 1, zakona o odgovornosti države i lokalnih zajednica omogućeno je pojedincima da dobiju naknadu štete uzrokovane nezakonitim delima, činjenjima ili nečinjenjima državnih ili opštinskih organa ili agenata u okviru obavljanja njihovih administrativnih aktivnosti. Prema stalnoj sudskoj praksi bugarskog Vrhovnog suda, činjenja organa krivićne istrage i javnih tužilaca ne pripadaju oblasti upravnih funkcija pa su tako isključena iz polja primene te zakonske odredbe (*Решение № 615 от 10 юли 2001 г. на ВКС по гр. д. № 1814/2000 г.; Тълкувателно решение № 3 от 22 април 2004 г. на ВКС по тълк. д. № 3/2004 г., ОСГК*). Članom 2 tog istog zakona, u redakciji koja je bila na snazi u vreme događaja, bilo je predviđeno pokretanje pitanja odgovornosti organa krivićne istrage, javnog tužilaštva i sudova pod sledećim pretpostavkama: nezakonito privremeno lišavanje slobode; pritužba ili osuda nakon kojih

usledi odustajanje od gonjenja ili oslobađanje od pritužbe ; prinudna hospitalizacija ili druge mere prinude koje nametne sud a kojima usledi poništenje te odluke zbog nezakonitosti ; izvršenje neke kazne uz prekoračenje roka odnosno prvobitno dosuđenog iznosa (videti takođe presude *Iliya Stefanov c. Bulgarie*, n° 65755/01, §§ 28 i 29, 22. maj 2008 ; *Kandjov c. Bulgarie*, n° 68294/01, §§ 35-39, 6. novembar 2008, i *Botchev c. Bulgarie*, n° 73481/01, §§ 37-39, 13. novembar 2008).

(...)

PRAVO

(...)

I. O NAVODNOM KRŠENJU ČLANA 3 KONVENCIJE

77. Podnosioci predstavke tvrde da su intervencijom policije u njihovom prebivalištu bili podvrgnuti postupanju koje je nespojivo sa članom 3 Konvencije koji glasi:

« Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.. ».

78. Podnosioci predstavke se žale posebno na način na koji je policijska intervencija bila izvršena, pre izlaska sunca, od strane maskiranih i teško naoružanih policajaca koji su ušli u prebivalište provalom i koji su uperili na njih i vezali liscama G. Gutsanova tako što su ga bacili na kolena, kojim postupkom su podvrgnuti psihološkoj patnji koja se definiše kao ponižavajuće postupanje.

79. U svojim pismenim primedbama od 6. januara 2012, podnosioci predstavke se žale na odsustvo krivične istrage o maltretiranju za koje tvrde da su pretrpeli prilikom policijske intervencije od 31. marta 2010.

A. O prihvatljivosti

1. Pritužba u vezi s policijskom intervencijom od 31. marta 2010.

a) Primedbe Vlade

80. Vlada smatra da se ta pritužba mora odbaciti zbog neiscrpljenosti domaćih pravnih lekova, zbog nepoštovanja šestomesečnog roka, zbog preuranjenosti i zbog toga što podnosioci predstavke nemaju svojstvo žrtve.

81. Vlada primećuje, na prvom mestu, da je krivična istraga protiv G. Gutsanova još u toku i na osnovu toga zaključuje da je pritužba po osnovu člana 3 preuranjena.

82. Prema Vladi, podnosioci predstavke nisu pred nadležnim organima izrazili pritužbu za navedeno ponižavajuće postupanje. Oni nisu navodno ni podneli tužbu zbog navedenog ponižavajućeg postupanja. Navodno nisu podigli tužbu za nadoknadu štete u skladu sa članom 2 Zakona o odgovornosti države. Tako su oni navodno propustili da iscrpu normalno raspoložive i delotvorne pravne lekove u domaćem pravu.

83. Vlada zatim primećuje da je, rešenjem od 7. aprila 2010, oblasno javno tužilaštvo u Varni odbilo da pokrene krivično gonjenje policijskih agenata koji su provalili u prebivalište podnosilaca predstavke. Javno tužilaštvo je navodno utvrdilo da policijska akcija nije predstavljala krivično delo. Vlada takođe tvrdi da cilj akcije ni u kom slučaju bio da povredi dostojanstvo podnosilaca predstavke niti da im nanese bilo kakvu nematerijalnu štetu i da se, stoga, ta akcija ne može definisati kao postupanje nespojivo sa članom 3 Konvencije. Podnosioci predstavke stoga ne mogu, po mišljenju Vlade, pretendovati da su žrtve kršenja njihovih prava koje garantuje taj član.

b) Primedbe podnosilaca predstavke

84. Podnosioci predstavke ne osporavaju da nisu podneli krivičnu prijavu protiv policajaca koji su provalili u njihovo prebivalište 31. marta 2010. Oni međutim tvrde da bi takva prijava bila očigledno nedelotvorna upravo iz dva razloga. Pre svega, ni jedna odredba bugarskog krivičnog prava navodno ne kažnjava kao krivično delo ponižavajuće postupanje putem psiholoških pritisaka. Drugo, kao što je Sud ustanovio u nizu slučajeva u vezi s intervencijom specijalnih agenata nacionalne policije, sistematsko odbijanje državnih organa da otkriju identitet tih agenata rezultiralo bi nedelotvornošću bilo kakve krivične istrage pokrenute protiv tih agenata.

85. Rešenje o odbijanju oblasnog javnog tužilaštva u konkretnom slučaju samo bi potvrdilo nedelotvornost krivične prijave. Javni tužilac bi odlučio da ne pokrene krivično gonjenje policajaca ubrzo po otvaranju predmeta, samo na osnovu dva izveštaja policijskih agenata i bez saslušanja drugih svedoka i bez prikupljanja drugih dokaza. Podnosioci predstavke navodno nisu bili informisani o tom rešenju i da su navodno bili lišeni mogućnosti da se pridruže istrazi.

86. Što se tiče eventualne tužbe za naknadu štete sa stanovišta Zakona o odgovornosti države, podnosioci predstavke smatraju da se ni takva tužba ne može smatrati delotvornim pravnim sredstvom u njihovom slučaju. U skladu sa stalnom sudskom praksom domaćih sudova, član 1 pomenutog zakona, koji bi omogućio da se na odgovornost pozove država za štetu prouzrokovanu činjenjem upravnog organa ne bi se primenio na dela

policijskih agenata počinjena u okviru vršenja istražnih radnji tokom nekog krivičnog postupka, jer bi tada ta dela poticala od pravosudnog procesa a ne od vršenja upravnih funkcija. Osim toga, u jednoj obavezujućoj interpretativnoj presudi izrečenoj 2005, Vrhovni kasacioni sud je navodno istakao da kad upravni organi, kao što je policija, izvršavaju mere naređene od strane organa sudske vlasti, tužba za pokretanje odgovornosti države može se podići samo protiv ovih potonjih i na osnovu člana 2 Zakona o odgovornosti države. A ta odredba navodno omogućava obeštećenje samo u ograničenom broju slučajeva, a jedini koji bi u konkretnom slučaju mogao biti prihvaćen bilo bi oslobađanje G. Gutsanova, ili čak naknadno odustajanje od njegovog krivičnog gonjenja. Međutim, podnosiocima predstavke bi bilo teško da dokažu svoja tvrđenja s obzirom da su svi svedoci događanja policijski agenti koji su učestvovali u operaciji 31. marta 2010.

e) Ocena Suda

87. Sud primećuje pre svega da je Vlada istakla više razloga za neprihvatljivost pritužbe navedene na osnovu člana 3 Konvencije. Imajući u vidu argumente koje su strane iznele, Sud smatra da su pitanja pokrenuta u vezi s poštovanjem roka od šest meseci i sa navodnom preuranjenošću predstavke u bliskoj vezi s navodima Vlade da nisu iscrpljeni svi domaći pravni lekovi. Sud stoga smatra da je oportuno da se pre svega utvrdi da li je poštovano pravilo iscrpljivanja unutrašnjih pravnih lekova u konkretnom slučaju.

i. O pravili iscrpljivanja domaćih pravnih lekova

88. Sud podseća da pravilo formulisano u članu 35 § 1 Konvencije nameće podnosiocima predstavke obavezu da prethodno iskoriste u normalnim okolnostima raspoložive i dovoljne pravne lekove u unutrašnjem pravnom poretku svojih zemalja kako bi dobili zadovoljenje za kršenja koja navode. Ti pravni lekovi moraju postojati na dovoljnom stepenu izvesnosti, kako u praksi tako i u teoriji, bez čega im nedostaju delotvornost i pristupačnost (videti, među mnogim drugim slučajevima, *Salman c. Turquie* [GC], n° 21986/93, § 81, CEDH 2000-VII, et *İlhan c. Turquie* [GC], n° 22277/93, § 58, CEDH 2000-VII).

89. Na Vladi je, kad se poziva na neiscrpljenost domaćih pravnih lekova, da uveri Sud da je pravni lek koji Vlada sugerise bio delotvoran i dostupan kako u teoriji tako i u praksi u vreme predmetnih događaja. Kad se to pokaže, na podnosiocu predstavke je da utvrdi da je pravni lek na koji Vlada ukazuje iskorišćen ili da, iz bilo kog razloga, nije bio ni odgovarajući ni delotvoran s obzirom na činjenice slučaja ili pak da ga neke posebne okolnosti oslobađaju obaveze da ga iskoristi (*Akdivar et autres c. Turquie*, 16. septembar 1996, § 68, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-IV).

90. Prema stalnoj sudskoj praksi Suda, normalno raspoloživ pravni lek u bugarskom pravu protiv neljudskih i ponižavajućih postupanja policijskih agenata jeste prijava upućena organima krivičnog gonjenja (videti, među mnogim drugim, *Assenov et autres c. Bulgarie*, 28. oktobar 1998, § 86, *Recueil* 1998-VIII ; *Osman et Osman c. Bulgarie* (déc.), n° 43233/98, 6. maj 2004, i *Kemerov c. Bulgarie* (déc.), n° 44041/98, 2. septembar 2004). Podnosioci predstavke u ovom slučaju nisu se obratili javnom tužilaštvu ovakvom prijavom protiv policajaca koji su navodno provalili u njihovu kuću u jutro 31. marta 2010. Oni u vezi s tim tvrde da se prijava javnom tužilaštvu ne bi smatrala delotvornim pravim lekom u njihovom slučaju s obzirom na prirodu lošeg postupanja i na praznine u unutrašnjem pravu (videti gornji stav 84).

91. Sud podseća da je u svojoj presudi *Hristovi c. Bulgarie*, n° 42697/05, § 95, od 11. oktobra 2011, sa zabrinutošću istakao način na koji bugarsko krivično pravo tretira činjenja koja izazivaju duševne patnje. Posebno je konstatovao da, osim u veoma posebnim slučajevima pretnji smrću, bugarski krivični zakonik ne kvalifikuje kao krivična dela činjenja policijskih agenata koja izazivaju tu vrstu patnje, a do koji dolazi na primer u okviru operacija hapšenja, pretresa i zaplene koje se izvode na agresivan način. Tako, samom činjenicom da podnosilac prijave ne navodi da je pretrpeo fizičku agresiju od strane policijskih agenata, državni organi nisu u obavezi da pokreću krivična gonjenja zbog navedenih činjenja. Sud je ustanovio da ta praznina u domaćem pravu omogućava licima koja su uzrokovala psihološke traume da izbegnu bilo kakvo gonjenje koje bi omogućilo da ta lica budu pozvana na krivičnu odgovornost.

92. Podnosioci predstavke u ovom slučaju žale se isključivo na štetne psihološke efekte policijske operacije izvedene u njihovom prebivalištu 31. marta 2010. ujutro. Oni ne navode da su ih policajci fizički napali. Ispostavlja se dakle da čak i da su zainteresovana lica podnela krivičnu prijavu protiv predmetnih policajaca, oni bi se nužno suočili s odbijanjem javnog tužilaštva da pokrene krivično gonjenje zbog iste te pravne praznine koju je Sud konstatovao u već navedenoj presudi *Hristovi*. Iz toga proističe da je krivično pravno sredstvo koje je normalno raspoloživo i delotvorno u slučaju fizičkog nasilja izvršenog od strane policije unapred osuđeno na neuspeh u konkretnoj situaciji na koju se žale podnosioci predstavke. Sud im stoga ne može zameriti što se nisu obratili javnom tužilaštvu prijavom protiv agenata koji su učestvovali u predmetnoj policijskoj operaciji.

93. Sud podseća zatim da je u svojoj presudi *Miroslaw Garlicki c. Pologne*, n° 36921/07, § 77, od 14. juna 2011, priznao da građanska tužba za obeštećenje zbog kršenja subjektivnih prava kao što su pravo na zdravlje, na slobodu, na čast i na ljudsko dostojanstvo, predviđena poljskim zakonodavstvom, može predstavljati odgovarajuće pravno sredstvo protiv navodnog kršenja člana 3 kad se podnosilac predstavke žali isključivo na štetne psihološke efekte hapšenja koje su izveli maskirani agenti pred većim

brojem posmatrača a koje je zatim široko medijalizovano. On primećuje da se podnosioci predstavke u ovom slučaju takođe žale na psihološke efekte policijske akcije čiji su oni bili cilj. Vlada kaže da su oni mogli podneti tužbu za obeštećenje na osnovu Zakona o odgovornosti države i lokalnih zajednica (videti gornji stav 82). Sud smatra međutim da za razliku od već navedenog slučaja *Miroslaw Garlicki*, §§ 77 i 78, u kome je podnosilac predstavke raspolagao sa više domaćih delotvornih pravnih lekova, eventualna tužba koju bi podnelo četvoro podnosilaca predstavke u smisli članova 1 i 2 spomenutog bugarskog zakona, ne bi imala nikakvog izgleda na uspeh iz gore već navedenih razloga.

94. Sud podseća u vezi s tim da član 1 Zakona o krivičnoj odgovornosti države omogućava pojedincima da pokrenu pitanje odgovornosti države zbog nezakonitih dela, činjenja i nečinjenja državnih organa ili činovnika u okviru vršenja njihovih funkcija. Prema stalnoj sudskoj praksi bugarskih visokih sudova, činjenja organa krivične istrage i gonjenja u okviru nekog krivičnog postupka ne spadaju u vršenje njihovih upravnih funkcija i ne potpadaju pod član 1 predmetnog zakona (vidi gornji stav 67 i presudu *Iliya Stefanov*¹, (...), § 28). Sud primećuje da je policijska akcija u prebivalištu podnosilaca predstavke vođena u okviru krivičnog postupka i da je imala za cilj hapšenje G. Gutsanova i traženje dokaza u njegovom stanu. Stoga je, u skladu sa sudskom praksom domaćih sudova ta akcija izvedena u kontekstu istražnih radnji preduzetih tokom pomenutog postupka i da se zbog nje ne može postavljati pitanje krivične odgovornosti države sa stanovišta člana 1 navedenog zakona.

95. Što se tiče primenljivosti člana 2 istog zakona, Sud primećuje da su jedine pretpostavke koje bi mogle biti uzete u obzir u konkretnom slučaju bile konstatovanje nezakonitosti lišavanja slobode G. Gutsanova i odustajanje od njegovog krivičnog gonjenja, odnosno njegovo oslobađanje u prvom stepenu ili u apelaciji (videti gornji stav 67). Sud međutim konstatuje da su sudovi kojima su upućeni zahtevi za oslobađanje G. Gutsanova smatrali da je njegovo lišavanje slobode zakonito po unutrašnjem pravu (...) i da je, prema poslednjim informacijama koje je dobio podnosilac predstavke, predmetno krivično gonjenje još u toku u fazi prethodne istrage (...). U tim uslovima, tužba zasnovana na članu 2 Zakona o odgovornosti države, u njegovoj formulaciji koja je bila na snazi u vreme događaja, bila bi unapred osuđena na neuspeh.

96. Sud osim toga konstatuje da tužba podnesena u skladu sa članom 2 pomenutog zakona u slučaju odustajanja od krivičnog gonjenja G. Gutsanova ili njegovog oslobađanja ne bi imala vrednost prećutnog ili izričitog priznavanja kršenja njegovog prava da ne bude izložen neljudskom ili ponižavajućem postupanju : štetna činjenica koju bi trebalo utvrditi u okviru takvog postupka bila bi pritužba za neko krivično delo a zatim

¹ Beleška izdavača ; *Iliya Stefanov c. Bulgarie*, n° 65755/01, 22. maj 2008.

odustajanje od krivičnog gonjenja ili oslobađanje optuženog. Tako bi se razmatranje činjenica od strane domaćih sudova ograničilo na čisto formalno konstatovanje i ne bi se odnosilo na samu suštinu pritužbi podnosioca predstavke, odnosno na nužnost sredstava koja je upotrebila policija u odnosu na cilj njene intervencije i na štetne psihološke efekte operacije snaga reda po sve četvero podnosioca predstavke.

97. Ukratko, Sud smatra da zbog praznina u domaćem zakonodavstvu ni krivična prijava ni tužba za obeštećenje protiv države, koju navodi tužena Vlada, ne bi bile dovoljno delotvorni unutrašnji pravni lekovi u konkretnom slučaju: krivična prijava bi bila osuđena na neuspeh zbog odsustva u bugarskom pravu odredaba kojima se kažnjava zadavanje psiholoških patnji (videti gornje stavove 90-92) a tužbi protiv države za naknadu štete nedostajala je delotvornost zbog ograničenog dometa razmatranja koje bi domaći sudovi morali da izvedu u okviru takvog postupka (videti gornje stavove 94-96). Vlada nije navela ni jedan drugi pravni lek koji bi omogućio podnosiocima predstavke da traže zadovoljenje za navedeno kršenje njihovog prava garantovanog članom 3 Konvencije. S obzirom na te elemente i na gore iznesene argumente, Sud smatra da treba odbaciti pozivanje Vlade na neiscrpljenost pravnih lekova.

ii. O poštovanju ostalih uslova prihvatljivosti

98. Vlada takođe tvrdi da je pritužba na osnovu člana 3 Konvencije iznesena preuranjeno zato što je prethodna istraga protiv G. Gutsanova još u toku. Sud ne vidi nikakvu neposrednu vezu između krivičnog postupka na koji se Vlada poziva i pritužbe koju iznose podnosioci predstavke: taj postupak ima za cilj ne da ustanovi da li su agenti države poštovali fizički integritet ili dostojanstvo podnosioca predstavke, već da istraži da li je G. Gutsanov bio ili nije bio kriv zbog učestvovanja u jednoj kriminalnoj organizaciji i za različita druga krivična dela vezana za njegove funkcije predsednika gradskog veća u Varni (...).

99. Čak i pod pretpostavkom da Vlada predviđa naknadno odustajanje od krivičnog gonjenja ili oslobađanje G. Gutsanova, što bi ovom potonjem pružilo mogućnost da podnese tužbu za obeštećenje u skladu sa članom 2 Zakona o odgovornosti države (videti gornji stav 95), Sud podseća da takva tužba ne bi omogućila da se utvrdi da je prekršeno pravo podnosioca da ne budu izloženi neljudskom ili ponižavajućem postupanju prilikom policijske operacije izvedene u njihovom prebivalištu (videti gornji stav 96). S obzirom na te argumente, Sud ne može da zameri podnosiocima predstavke što su mu se obratili pre okončanja krivičnog postupka koji se vodi protiv G. Gutsanova. Iz toga proističe da ova pritužba nije preuranjena i da treba odbaciti pozivanje Vlade na neiscrpljenost pravnih lekova.

100. Vlada takođe tvrdi da podnosioci predstavke nisu poštovali rok od šest meseci predviđen članom 35 § 1 Konvencije. Sud podseća da je pravilo šest meseci usko povezano s pravilom iscrpljenosti domaćih pravnih lekova.

Naime, rok od šest meseci počinje da teče od izricanja presude koja se smatra konačnom u pogledu primene načela iscrpljenosti (videti, između ostalih, slučajeve *Paul et Audrey Edwards c. Royaume-Uni* (déc.), n° 46477/99, 17. jun 2001). Međutim, u slučaju odsustva odgovarajućih pravnih lekova u domaćem pravu, rok od šest meseci počinje da teče u načelu od dana kad su počinjena inkriminisana dela (*Gongadze c. Ukraine*, n° 34056/02, § 155, CEDH 2005-XI).

101. Razmotrivši pitanje neiscrpljenosti koje je postavila Vlada, Sud je utvrdio da ni jedan od pravnih lekova koje je navela Vlada ne zadovoljava zahtev delotvornosti iz člana 35 § 1 Konvencije. Tako, u ovom slučaju, početak isticanja roka od šest meseci mora biti utvrđen na dan događaja koji su u osnovi pritužbe na osnovu člana 3, odnosno od 31. marta 2010. Budući da su podnosioci svoju predstavku podneli 21. maja 2010, Sud konstatuje da je u konkretnom slučaju ispoštovan rok od šest meseci za podnošenje predstavke Sudu. Zahtev za neprihvatanjem po ovoj tački takođe mora biti odbačen.

102. Vlada najzad osporava svojstvo žrtve podnosilaca predstavke tvrdeći da oni nisu bili izloženi postupanju u suprotnosti sa članom 3. Sud smatra da je ovde reč o izuzetku koji treba dodati razmatranju suštine pritužbe po osnovu člana 3 Konvencije. Sud konstatuje da ta pritužba nije na očigledan način neosnovana u smislu člana 35 § 3 a) Konvencije i da nema nikakvog drugog razloga za neprihvatljivost. Stoga je, dakle, treba proglasiti prihvatljivom.

2. Pritužba za odsustvo krivične istrage o događajima

103. Sud primećuje da su podnosioci predstavke ovu pritužbu izrazili u svojim pismenim primedbama od 6. januara 2012. A prilikom razmatranja prihvatljivosti njihove pritužbe po osnovu člana 3, u njenom materijalnom delu, Sud je konstatovao da bi svaka krivična prijava s ciljem pokretanja istrage o događajima bila unapred osuđena na neuspeh s obzirom na odsustvo u domaćem pravu zakonske odredbe kojom bi se kažnjavala činjenja policijskih agenata koja bi izazvala psihološku patnju (videti gornji stav 92), što je uostalom teza koju zastupaju i sami podnosioci predstavke (videti gornji stav 84).

104. Sud podseća da, prema stalnoj sudskoj praksi, rok od šest meseci za obraćanje Sudu počinje da teče od datuma dela na koje se odnosi pritužba kad domaće pravo ne nudi odgovarajuće pravne lekove (gornji stav 100). Sud stoga smatra da, u ovom slučaju, rok od šest meseci za pokretanje pravnog leka zasnovanog na proceduralnom delu člana 3 počinje da teče od 31. marta 2010. A podnosioci predstavke su tu pritužbu formulisali jednu godinu i devet meseci kasnije. Iz toga proističe ta je ta pritužba zakasnela i da mora biti odbačena u smisli člana 35 §§ 1 i 4 Konvencije.

B. O meritumu

1. Stavovi strana

a) Podnosioci predstavke

105. Podnosioci predstavke tvrde da je način na koji je izvršena policijska operacija u njihovom prebivalištu nespojiva sa članom 3 Konvencije. Na dan 31. marta 2010, pre zore, grupa maskiranih i teško naoružanih policajaca navodno je provalila u njihovu kuću a da prethodno za to nije dobila odobrenje. Specijalni agenti navodno su ušli u spavaću sobu G. i Gđe Gutsanovi i navodno uperili oružje u dve maloletne kćeri ovog para. G. Gutsanov, uticajan i poštovan političar, navodno je bačen na kolena i vezan liscama.

106. Podnosioci predstavke smatraju da nije bilo nikakvog razloga za planiranje i izvođenje policijske operacije na taj način, posebno što su G. i Gđa ljudi dostojni poštovanja, dobro poznati u svom gradu. Nikad ranije navodno nisu izvođeni pred sud i navodno nije bilo nikakvog razloga za verovanje da će oni pružati bilo kakav otpor snagama reda. Pretres njihovog prebivališta nije mogao da proistekne iz neke hitne istražne mere u smislu člana 161, alineja 2 ZKP. Prema podnosiocima predstavke, svi su ti elementi pokazivali stvarnu nameru da se oni zaplaše, da se povredi njihovo dostojanstvo i da se kod njih stvori osećaj nemoći pred delovanjem snaga reda.

107. Akcija policajaca imala je navodno štetan psihološki uticaj na podnosioce predstavke. Posebno su Gđa Gutsanova i njene dve kćeri od pet i sedam godina navodno bile izložene znatnom psihološkom pritisku koji je konstatovao psihijatar koji ih je pregledao nedugo po predmetnim događajima. G. Gutsanov, poštovan političar koji pripada jednoj opozicionoj političkoj partiji, bio je navodno žrtva brutalnog i medijatizovanog hapšenja koje je navodno bilo deo, uz druga hapšenja političara, propagandne kampanje koju je vodila aktuelna vlada zemlje. Psihološki efekti spornog postupanja bili su navodno dovoljno teški da bi ta postupanja predstavljala prekoračenje praga koji se zahteva za primenu člana 3 i za kvalifikovanje tih postupanja kao «ponižavajućih».

b) Vlada

108. Vlada osporava navode podnosilaca predstavke i njihovu verziju činjenica. Ona smatra da je policijska operacija od 31. marta 2010. bila vrlo pažljivo planirana i izvedena uz poštovanje dostojanstva i prava podnosilaca predstavke. Hapšenje G. Gutsanova i pretres njegovog prebivališta navodno su bili mere sprovedene u okviru krivične istrage o teškim delima u čije izvršenje je bilo umešano više pretpostavljenih saučesnika. Policija je navodno bila informisana da G. Gutsanov kod kuće ima pištolj.

109. Policijska operacija je navodno otpočela nakon izlaska sunca, to jest posle 6 časova ujutro. Policajci su navodno pokucali na kapiju imanja podnosioca predstavke, najavili svoje prisustvo i zahtevali otvaranje metalne kapije. Čuvar je navodno otvorio kapiju, ali je objasnio da nema ključ ulaznih vrata kuće. Policajci su navodno potrčali ka tim vratima i navodno kucali na njih zahtevajući da odmah budu otvorena. G. Gutsanov se navodno u dva navrata pojavio na prozoru svoje kuće, primetio i identifikovao policajce po njihovoj uniformi, ali navodno nije sišao da im otvori vrata. U tom trenutku, strahujući da bi ovaj mogao da uništi dokaze, da uzme oružje ili pokuša da pobegne, specijalni agenti su navodno pristupili nasilnom otvaranju ulaznih vrata kuće. Navodno su stigli G. Gutsanova na drugom spratu zgrade dok je pokušavao da uđe u sobu u kojoj su se nalazile njegova supruga i njegove dve kćeri.

110. Prema tvrđenju Vlade, G. Gutsanov nije bio primoravan da klekne. Policajci su mu navodno stavili lisice bez korišćenja specijalne tehnike imobilizacije i navodno nisu upirali oružje u njegove kćeri i suprugu. Jedini agent koji je ušao u spavaću sobu na drugom spratu navodno je nosio samo pištolj na eklektične impulse i navodno se nije obraćao ni deci ni Gđi Gutsanovoj. Specijalni agenti su navodno ostali u kući jedva nekoliko minuta i navodno su napustili lice mesta nakon hapšenja G. Gutsanova. Malo potom podnosiocu predstavke skinute su lisice.

111. Akcija policajaca navodno je bila u skladu s domaćim pravom. Pretres je navodno odobrio jedan sudija u roku od dvadeset četiri sata pošto je pretres obavljen, a oblasno javno tužilaštvo, na osnovu informacija dobijenih od državnih organa, konstatovalo je da policajci nisu počinili nikakvo krivično delo.

112. Vlada prihvata da su ulazak policije u njihovo prebivalište i pretres istog izvesno izazvali negativna osećanja podnosioca predstavke. Ona međutim smatra da se tu radilo o neminovnim posledicama i normalno povezanim sa tim istražnim radnjama i da, stoga, te neprijatnosti nisu prekoračile prag težine od koga član 3 Konvencije postaje primenljiv. O tome svedoči navodno činjenica da je starija od dve kćeri, kao i obično, odvedena u školu. Vlada smatra osim toga da, da je G. Gutsanov otvorio ulazna vrata kuće, policajci ne bi bili prinuđeni da provale u njegovo prebivalište, što bi članove njegove porodice poštedelo neprijatnosti konstatovanih u konkretnom slučaju.

2. Ocena suda

a) O utvrđivanju činjenica

113. Sud podseća da se navodno loše postupanje, u suprotnosti sa članom 3 Konvencije, moraju pred njim podržati odgovarajućim elementima dokaza. U cilju utvrđivanja činjenica, Sud koristi kriterijume za dokaze «izvan svake razumne sumnje» (*Irlande c. Royaume-Uni*, 18. januar

1978, § 161 *in fine*, série À n° 25). Međutim, takav dokaz može rezultirati iz čitavog snopa indicija ili iz neodbačenih pretpostavki, dovoljno ozbiljnih, preciznih i saglasnih (već navođen slučaj *Salman c. Turquie*, § 100).

114. Sud konstatuje da činjenice u vezi s policijskom operacijom u prebivalištu četvero podnosilaca predstavke nisu bile predmet nikakvog razmatranja pred domaćim sudovima. Kad se nalazio suočen sa sličnim situacijama Sud je pristupao sopstvenoj proceni činjenica poštujući pravila utvrđena sudskom praksom u tu svrhu (videti, kao primer, slučaj *Sashov et autres c. Bulgarie*, n° 14383/03, § 48, 7. januar 2010).

115. Na osnovu tih načela, Sud smatra oportunim da za polaznu tačku svoje analize uzme okolnosti koje ne predstavljaju kontroverze između strana i elemente dokaza koje prezentuju strane. Sud će takođe uzeti u obzir tvrđenja strana koja su dovoljno podržana nespornim činjenicama i predloženim dokazima.

116. Strane ne spore da je intervencija policajaca počela nešto posle 6 h 30 ujutro 31. marta 2010. Sekvence snimljene kamerama videonadzora imanja kojima Sud raspolaže, kao i izveštaj meteorološke službe iz Varne podupiru tvrđenje podnosilaca predstavke da se operacija odvijala pre izlaska sunca, naročito pred zoru (videti gornje stavove 20 i 21).

117. Strane se takođe slažu da je interventna ekipa policije bila sastavljena od uniformisanih agenata, agenata u civilu i maskiranih i naoružanih specijalnih agenata. Video snimci koje su podneli podnosioci predstavke (videti gornji stav 21) i izveštaji koje je podnela Vlada (videti gornje stavove 22, 24 i 27) podupiru ta tvrđenja.

118. Prisustvo jednog komada vatrenog oružja i municije u prebivalištu podnosilaca predstavke takođe je nesporna činjenica, dokazana i zapisnikom sa pretresa. Iz primedbi Vlade i iz njenih izveštaja proističe da su policijski agenti bili upozoreni od strane svojih starešina o prisustvu tog oružja u kući (videti gornje stavove 23 i 27).

119. Strane se zatim slažu da je kapiju imanja podnosilaca predstavke dobrovoljno otvorio čuvar ma zahtev policijskih agenata (videti gornje stavove 13 i 24). Osim toga predmetna scena je snimljena sistemom videonadzora kuće (videti gornji stav 21). Strane se takođe slažu da je čuvar informisao policajce o identitetu lica prisutnih u kući, i da su, zbog činjenice da ovaj nije imao ključeve ulaznih vrata kuće, i da su specijalni agenti nasilno otvorili ta ista vrata i prodrli u kuću i uhapsili G. Gutsanov (videti gornje stavove 13, 14, 24 i 25).

120. Ni jedna od strana ne osporava da podnosioci predstavke nisu bili fizički povređeni tokom policijske operacije, a lekarska uverenja sa psihijatrijskog pregleda Gđe Gutsanove i njenih dveju kćer (videti gornje stavove 30 i 3) Vlada nije osporila.

121. Prvo neslaganje između dveju verzija strana javlja se u opisu ponašanja G. Gutsanova. Prema Vladi, on se u dva navrata pokazao na jednom od prozora svoje kuće, uočio je policajce i čuo njihove pozive ali

nije otvorio ulazna vrata (gornji stav 25). Podnosilac predstavke, pak, tvrdi da je bio shvatio da je reč o policijskoj operaciji tek u trenutku kad su specijalni agenti ušli u njegovu kuću i počeli da se penju stepenicama (videti gornji stav 16).

122. Dokazni materijal kojim raspolaže Sud ne dozvoljava mu da utvrdi da li se podnosilac predstavke zaista pokazao na prozoru svoje kuće i da li je svesno odbio da policajcima otvori ulazna vrata. Sud primećuje međutim da niko ne osporava da su policajcu lupali na ulazna vrata, da su glasno čuvaru najavili svoje prisustvo. Oni su zatim potvrdili da su lupali na ulazna vrata kuće i da su vikali «Policija. Otvorite! ». To tvrđenje je poduprto izjavama G. i Gđe Gutsanovi, prema kojima su ih navodno probudili vika i lupanje na vratima njihove kuće (videti gornji stav 15). G. Gutsanov tvrdi da je išao na prvi sprat svoje kuće da bi uzeo svoje dvoje dece i da se zatim ponovo popeo u spavaću sobu na drugom spratu. To tvrđenje je poduprto verzijom policajaca koji su primetili siluetu čoveka kroz stakla na kući (videti gornji stav 25).

123. Što se tiče tačnog mesta gde je G. Gutsanov uhapšen, Sud primećuje da je i on sam dopustio u svojoj izjavi da je on, u trenutku kad su policajci nasilno otvorili vrata i uputili mu verbalna upozorenja, pojurio prema spavaćoj sobi na drugom spratu gde su se nalazili njegova supruga i deca (videti gornji stav 16). Sud nije u stanju da utvrdi da li je G. Gutsanov uhapšen u samoj spavaćoj sobi na drugom spratu njegove kuće, kako on tvrdi, ili pak na hodniku drugog sprata nakon što je dobrovoljno izašao, kako tvrdi Vlada. Takođe ostaje neutvrđeno izvan svake razumne sumnje da li su se policajci obratili Gđi Gutsanovoj i zatražili od nje da decu stavi ispod jorgana. Kako god bilo, Sud primećuje su, prema dvedočenu specijalnih agenata (videti gornje stavove 25 i 27), ovi videli decu i Gđu Gutsanovu u spavaćoj sobi kad su se popeli na drugi sprat kuće jureći za G. Gutsanovim. Sud prihvata da su Gđa Gutsanova i njene dve kćeri takođe videle maskirane i naoružane ljude, makar i ispred njihove sobe.

124. Sud ne smatra dokazanim izvan svake razumne sumnje tvrđenje G. Gutsanova da je bio primoran da klekne da bi mu policajci stavili lisice. Što se tiče stavljanja lisica, nije osporeno da su specijalni agenti G. Gutsanovu stavili lisice na nižem spratu kuće (videti gornji stav 16). Sud međutim primećuje da ni jedna od strana ne precizira koliko dugo je podnosilac predstavke ostao vezan lisicama. Kako god bilo, mora se konstatovati da u predmetu nema ni jednog dokumenta koji bi pokazao da je podnosilac predstavke vezan lisicama bio izložen objektivima novinara koji su se tog dana bili okupili na ulazu njegovog imanja. Šta više, na fotografiji snimljenoj u trenutku njegovog izlaska iz kuće, oko 13 časova, uopšte se ne vidi da je podnosilac predstavke bio vezan lisicama (...) Stoga Sud smatra da se u tom pogledu mora ovaj konkretan slučaj posmatrati različito od već navodenog slučaja *Miroslaw Garlick*, § 75, gde je podnosilac predstavke

bio uhapšen na svom radnom mestu, pred kolegama i pacijentima, vezan liscama i snimljen kamerom.

b) O poštovanju člana 3 u konkretnom slučaju

125. Sud podseća da loše postupanje, da bi potpalo pod primenu člana 3, mora dostići neki minimum težine. Procena tog minimuma je po svojoj suštini relativna ; ona zavisi od ukupnih datosti slučaja, i posebno, od trajanja postupanja, od njegovih fizičkih i psiholoških efekata kao i, ponekad, od pola, godina starosti i zdravstvenog stanja žrtve. Sud je neko postupanje ocenjivao kao «nehumano» naročito ako je bilo primenjivano s predumišljajem satima i ako je prouzrokovalo telesne povrede ili jake fizičke i duševne bolove. Sud je smatrao da je neko postupanje «ponižavajuće» kad je bilo takve prirode da kod svojih žrtava stvori osećanja straha, teskobe i inferiornosti koja su mogla da ih ponize i izvrgnu ruglu (*Labita c. Italie* [GC], n° 26772/95, § 120, CEDH 2000-IV). Duševni bol može proisteći iz neke situacije kad agenti države namerno izazivaju kod žrtava osećanje straha tako što im prete smrću ili maltretiranjem (videti već navođeni slučaj *Hristovi*, § 80).

126. Članom 3 se policijskim agentima ne zabranjuje upotreba sile prilikom privođenja. Međutim, pribegavanje sili mora biti srazmerno i apsolutno neophodno s obzirom na okolnosti svakog konkretnog slučaja (videti, između mnogih drugih slučajeva, *Rehbock c. Slovénie*, n° 29462/95, § 76, CEDH 2000-XII; *Altay c. Turquie*, n° 22279/93, § 54, 22. maj 2001). U tom pogledu, važno je znati, na primer, da li se može pretpostaviti da li će zainteresovani pružati otpor hapšenju, ili pokušati da pobegnem, da izazove povrede ili neku štetu, ili da uništi dokaze (*Raninen c. Finlande*, 16 décembre 1997, § 56, *Recueil* 1997-VIII). Sud posebno podseća da svakim pribegavanjem fizičkoj sili od strane agenata države prema nekom licu, a koje nije nužno s obzirom na njegovo ponašanje, ponižava ljudsko dostojanstvo tog lica i, samim tim, predstavlja kršenje prava koja garantuje član 3 Konvencije (videti slučaj *Rachwalski et Ferenc c. Pologne*, n° 47709/99, § 59, 28. jul 2009.). Taj kriterijum stroge proporcionalnosti Sud je takođe primenjivao u situacijama kad bi se odnosna lica već nalazila pod kontrolom snaga reda (videti, između drugih slučajeva, *Klaas c. Allemagne*, 22. septembar 1993, § 30, série À n° 269 ; *Rehbock*, précité, §§ 68-78 ; *Milan c. France*, n° 7549/03, §§ 52-65, 24. januar 2008).

127. Vraćajući se činjenicama iz konkretnog slučaja, Sud zapaža da je operacija težila legitimnom cilju hapšenja, pretresa i zaplene i cilju od opšteg interesa, represiji krivičnih dela. Sud mora da se uveri da li je obezbeđena ravnoteža između zahteva od opšteg interesa društva i zaštite temeljnih interesa pojedinca u okolnostima konkretnog slučaja. Sud ističe da iako četvoro podnosilaca predstavke nisu zadobili fizičke povrede tokom sporne policijske intervencije, ova je nužno podrazumevala određeno pribegavanje fizičkoj sili : ulazna vrata kuće nasilno je otvorila ekipa za

specijalne intervencije, G. Gutsanov je bio imobilisan od strane maskiranih i naoružanih agenata, nasilno odveden na donji sprat kuće i vezan liscama. Sud dakle mora da utvrdi da li je to pribegavanje fizičkoj sili bilo srazmerno i apsolutno neophodno u konkretnom slučaju.

128. Cilj policijske intervencije u prebivalištu podnosioca predstavke tog dana bio je hvatanje G. Gutsanova, osumnjičenog u jednom krivičnom slučaju pronevere državnog novca, i da obavi pretres prostorija radi pronalaženja materijalnih i dokumentarnih dokaza u okviru te iste krivične istrage. Iz dokumenata iz predmeta proističe da je odnosna istraga otvorena pet meseci ranije, da u tom slučaju ima više osumnjičenih i da državni organi sumnjaju da postoji jedna kriminalna organizacija (videti gornji [stav] 9 (...)). A bilo je jasno da se ne radi o grupi pojedinaca osumnjičenih da su počinili nasilnička krivična dela.

129. Što se tiče ličnosti G. Gutsanova, Sud primećuje da je on bio poznat političar u Varni: u vreme događaja, bio je na mestu predsednika gradskog veća u tom gradu. Šta više, nijedan dokument iz predmeta ne navodi na zaključak na neko njegovo nasilničko ponašanje u prošlosti niti da bi on mogao predstavljati opasnost za policijske agente koji su imali da intervenišu u njegovom prebivalištu.

130. Istina je da je G. Gutsanov legalno posedovao jedno vatreno oružje i municiju u svom prebivalištu. Ta činjenica bila je poznata policiji i na nju je posebno skrenuta pažnja prilikom brifinga policijske ekipe održanog pre početka operacije (videti gornji stav 23). To je nesumnjivo relevantan element koji su agenti morali imati u vidu prilikom svoje intervencije u prebivalištu podnosioca predstavke. Sud smatra međutim da samo po sebi prisustvo oružja u prebivalištu podnosioca predstavke nije dovoljno da bi se opravdalo korišćenje ekipe za specijalne intervencije niti korišćenje tako izražene sile kakva je upotrebljena u konkretnom slučaju.

131. Iz dokumenata u predmetu proističe da eventualno prisustvo maloletne dece i supruge G. Gutsanova ni u jednom trenutku nije uzeto u obzir prilikom planiranja i izvođenja policijske akcije. Ta činjenica nije spomenuta prilikom brifinga koji je prethodio razmeštanju policijskih agenata (videti gornji stav 23) a policajci očigledno nisu pridali nikakav značaj upozorenju čuvara imanja o prisustvu maloletne dece u kući (videti gornji stav 24).

132. Naravno, Sud ne može ići toliko daleko da nametne snagama reda da ne hapse osumnjičene za krivična dela svaki put kad su prisutna njihova deca ili supružnici. Sud međutim smatra da je eventualno prisustvo članova porodice osumnjičenog na mestu hapšenja okolnost koja se mora uzeti u obzir u planiranju i izvođenju takvih policijskih operacija. To u konkretnom slučaju nije bilo učinjeno pa snage reda nisu predvidele nikakve druge modalitete izvođenja operacije u prebivalištu podnosioca predstavke, kao naprimer pomeranje vremena intervencije, odnosno drugačiji raspored različitih tipova agenata obuhvaćenih intervencijom. Uzimanje u obzir

legitimnih interesa troje podnositelaca predstavke u konkretnom slučaju bilo je utoliko neophodnije što Gđa Gutsanova nije bila osumnjičena za učestvovanje u krivičnim delima koja su se njenog suprugu stavljala na teret i što su njihove dve kćeri bile psihološki ranjive s obzirom na njihovu mladost, pet odnosno sedam godina.

133. Sud takođe primećuje da je odsustvo prethodne sudske kontrole neophodnosti i zakonitosti spornog pretresa u potpunosti prepustilo planiranje operacije policijskim i istražnim organima i da nije omogućilo da se uzmu u obzir prava i legitimne interese Gđe Gutsanove i njihovih dveju maloletnih kćeri. Sud je mišljenja da bi u specifičnim okolnostima konkretnog slučaja takva prethodna sudska kontrola mogla da omogući uravnoteženje njihovih legitimnih interesa s ciljem od opšteg interesa hvatanja osumnjičenih za krivično delo.

134. Što se tiče psihološkog efekta policijske intervencije na podnosiocima predstavke, Sud podseća da policijske operacije koje podrazumevaju intervenciju u prebivalištu i hapšenje osumnjičenih neminovno izazivaju negativne emocije kod lica na koja se te mere odnose. Međutim, u konkretnom slučaju postoje elementi konkretnih i nespornih dokaza da su Gđa Gutsanova i njene dve kćeri bile jako uznemirene predmetnim događajima. Gđa Gutsanova je u dva navrata išla na konsultaciju s psihijatrom žaleći se na nesanicu i osećanje jake teskobe i da su joj prepisani anksiolitici (videti gornji stav 31). Obe devojčice je takođe pregledao psihijatar koji je konstatovao da one na pomen događaja reaguju plaćem odnosno jakim osećanjem teskobe (videti gornji stav 30). Gđa Gutsanova tvrdi da je B., njena mlađa kći, ponovo počela da muca (videti gornji stav 28). Što se tiče S., starije kćeri ovog para, izjave njene tetke i njene učiteljice upućuju na to da je dete bilo jako obeleženo policijskom intervencijom u njenom prebivalištu i hapšenjem njenog oca (videti gornji stav 29). Sud takođe smatra da su vreme policijske intervencije u rano jutro i učesće maskiranih specijalnih agenata, koje su videle Gđa Gutsanova i njene dve kćeri, doprineli većem osećanju straha i teskobe to troje podnositelaca predstavke, toliko da je postupanje agenata prešlo prag zahtevane težine za primenu člana 3 Konvencije. Sud dakle smatra da je to troje podnositelaca predstavke bilo izloženo ponižavajućem postupanju.

135. Što se tiče štetnog psihološkog efekta policijske operacije na G. Gutsanova, mora se konstatovati da ovaj podnositelj predstavke o tome nije podneo nikakvo lekarsko uverenje. On ipak tvrdi da su poniženje i teskoba koje je osetio prilikom svog grubog hapšenja pred članovima njegove porodice bili dovoljno intenzivni da bi učinili primenljivim član 3 u odnosu na njega (videti gornji stav 107).

136. Sud podseća na svoje zaključke po kojima je predmetna policijska operacija bila planirana i izvedena bez uzimanja u obzir više relevantnih okolnosti kao što su priroda krivičnih dela kojima se tereti G. Gutsanov, nepostojanje njegovog prethodnog nasilničkog ponašanja, eventualno

prisustvo njegovih kćeri i njegove supruge u porodičnoj kući. Sve su to elementi koji su jasno ukazivali na preteranost upotrebe agenata i specijalnih postupaka za hapšenje podnosioca predstavke i za obezbeđivanje ulaska policije u njegovo prebivalište. Sud smatra da je, u svetlu tih okolnosti, način na koji se odvijalo hapšenje G. Gutsanova, to jest vrlo rano ujutro, nakon nasilnog otvaranja ulaznih vrata, od strane više maskiranih i naoružanih agenata i pored njegovom suprugom i njegove dve maloletne prestrašene kćeri, izazvalo jaka osećanja straha, teskobe i nemoći kod podnosioca predstavke, koja su ga mogla poniziti i naružiti u sopstvenim očima i u očima njegovih bližnjih. Sud smatra da je intenzitet njegovih osećanja prešao prag zahtevani težine za primenu člana 3 i da je stoga i G. Gutsanov bio izložen ponižavajućem postupanju.

137. U zaključku, uzevši u obzir sve relevantne okolnosti konkretnog slučaja, Sud smatra da policijska operacija u prebivalištu podnosilaca predstavke nije bila planirana ni izvedena na način da se obezbedi da upotrebljena sredstva budu striktno neophodna za postizanje krajnjeg cilja odnosno hapšenja lica osumnjičenog za krivično delo i za prikupljanje dokaza u okviru krivične istrage. Sve četvoro podnosilaca predstavke bili su izloženi psihološkom pritisku koji je kod njih stvorio jaka osećanja straha, teskobe i nemoći i koji se, zbog svojih štetnih efekata, tumači kao ponižavajuće postupanje u smislu člana 3. Dakle u konkretnom slučaju prekršena je ta odredba Konvencije.

(...)

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Odlučuje* da spoji s meritumom preliminarni prigovor Vlade u vezi sa svojstvom žrtve podnosilaca predstavke u pogledu pritužbe po članu 3 Konvencije;
2. *Proglašava*, jednoglasno, predstavku prihvatljivom u pogledu pritužbi po osnovu člana 3, (...)
3. *Izriče*, jednoglasno, da je prekršen član 3 u odnosu na sve četvoro podnosilaca predstavke;

(...)

Sačinjeno na francuskom jeziku, a zatim saopšteno u pismenom obliku 15. oktobra 2013, primenom 77 §§ 2 i 3 Pravilnika Suda.

Françoise Elens-Passos
Sekretarka

Ineta Ziemele
Predsednica

Uz ovu presudu priloženo je, u skladu sa članovima 45 § 2 Konvencije i 74 § 2 Pravilnika suda, obrazloženje izdvojenog mišljenja sudije K. Wojtyczeka.

I.Z.
F.E.P.

Izdvojena mišljenja nisu prevedena, ali su navedena na engleskom i francuskom jeziku u zvaničnoj verziji ili verzijama presude. Zvanična verzija presude može se naći u bazi podataka HUDOC koja sadrži predmete iz sudske prakse Evropskog suda.

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2014.

Zvanični jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud, niti Sud snosi bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Prevod može biti preuzet iz baze podataka predmeta Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz kakve druge baze podataka sa kojom je Sud podelio ovaj prevod. Tekst može biti preštampan u nekomercijalne svrhe pod uslovom da se tačno naznači puni naziv predmeta, uz gore navedeno obaveštenje o autorskom pravu i uz pozivanje na Fiducijarni fond za ljudska prava Saveta Evrope. Ako nameravate da bilo koji deo ovog prevoda iskoristite u komercijalne svrhe, molimo vas da se prethodno obratite na adresu publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2014.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2014.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echre.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.